

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

De Prima Scribendi Origine Et Vniversa Rei Literariæ Antiqvitate

Hugo, Hermann

Antverpiæ, 1617

Cap. XII. Ex quâ materiâ scriptæ literæ. De atramento, milto, minio, synopide, cynnabari, encausto. Cur capita Legum rubricis miniata? Sanguine scriptum à quibus? Literæ factæ è buxo & ebore; literæ ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71265](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71265)

ET REI LITERARIÆ ANTIQVIT. IOI
quandoque vfi sunt; vt sint hæc paucula veluti
pro epicitharismate, ad præteritorum nauſeam
condiendam.

Arare, apud Qu. Attam eſt ſcribere. *Vomer & mu-
cro offeus*, ſunt ſtylus. *Stadium charteum*, Varroni a-
pud Nonium eſt charta.

Effodere, apud Ennodium eſt ſcribere. *Acumina
ferrea*, apud Prudentium, ſunt ſtyli: *Cerata buxa*,
& *æquoris hirti area*, ſunt tabellæ: *Arati ſulci*, ſunt li-
teræ: lib. *ἄρ. ἐφεύρων*, de Caſſiano Mart.

Æquor pagina, apud Boëtium. *Æquor cereum*, apud
Auſonium. *Campus papyrinus*, apud Scaligerum.

Alba melonis filia, pro chartâ apud Auſonium, vt
legit Mariangel. *Fisſipes calamus*, pro pennâ.

Cadmi nigellæ filia, *Notæg₂ furuæ ſepiæ*, apud
eundem pro literis.

Charta virgo, Martiali, alba: Vlpianus *puram* vo-
cat. *Charta anus*, Catullo eſt vetuſta. Auſonio, *opi-
ca*. *Sepia & loligo*, Horatio & Perſio ſunt atramen-
tum. *Fiſtula*, calamus eſt Perſio.

C A P V T X I I.

Quâ materiâ ſcriptum, ſiue ex quâ literæ?

Ex quo calami, pennæ, & penicilli adhibiti
ſcriptioni, ex eò etiam literæ diſtinctam ha-
buère materiam ſuam ex quâ, ſeu quâ pingeretur.

Sermo hîc mihi erit de eâ materiâ quæ literas
ob oculos ponit; non autem de eâ quæ commento
clauſtino ſubducit & celat; vt ſunt lac, cepa, ſal
Ammoniacum, &c. de quibus poſteâ, vbi de lite-
ris clauſtinis.

Communis maximeque vulgata materia, est *atramentum*, *μελανθησία*, ab atro colore dictum, cuius faciendi artificium tradunt Isidorus lib. xix. cap. xvii. & Vitruuius lib. vii. cap. x.

Inuenta deinde ad scriptionem, *multum*, *minium*, *cinnabaris* & *sinopis*, quæ omnia rubri sunt coloris, auctore Plinio, lib. xxxiii. cap. vii. Seruierunt autem maximè ad scripturam Imperatoriam & titulorum.

Encaustum verò ex muricis seu conchilij cruore compositum, pretiosissimum fuit, & solis Imperatoribus ad scriptiones vsitatum, vt Briffonius in Append. De signif. verborum. Eo vsus est Palæologus in syngraphâ quâ Romanæ Ecclesiæ obedientiam iurauit, quæ hodieq; Romæ visitur in ede Spiritus sancti, vt refertur in Epitome quadam Chronic. Werueronis monachi Leodiensis.

Imò Leo Imperator lib. vi. C. De diu. reser. *Sacra rescripta alio colore quàm purpureâ in scriptione lustrari vetat*, vt Briffonius lib. iiii. De form. obseruat. qui mos seruatus quoque ab Imperatoribus Constantinopolitanis, teste Constantino Manasse, cuius hæc sunt verba in Annalib. *Nam si quis ei chartam, rubris in eâ literis nomen Imperatorum subscribat, &c. Imperator precibus sororis annuit; mox calamum prendit manu, & exaratis purpurei coloris literis, chartam confirmat*. Denique adeò familiare fuit Imperatoribus encausto scribere, vt hinc ferè omnia Iuris capita sint miniata, & Rubricæ sint appellata. id quod fiebat cum maiestatis, tum etiam terroris causâ; vt nempe legibus sinopide aut cinnabari notatis, & sanguineum quiddam ac cruentum minantibus, maiestas accresceret; quod
insti-

ET REI LITERARIÆ ANTIQVIT. 103
insinuat Prudentius lib. ii. contra Symmachum:

——— *Dicant cur condita sit Lex*

Bis sex in tabulis? aut cur Rubrica minetur,

Quæ prohibet peccare reos?

Atque hinc apud Iureconsultos Rubrum, vt lo-
quuntur, æqualis auctoritatis est cum Nigro,
quando huic illud non repugnat. Rubrum enim
seu Rubricæ, ab ipsis etiam Imperatoribus scri-
ptæ sunt, sicut ipsæ Leges perscriptæ nigro, seu
atramento. Exemplum autem est in Authenticâ,
Vt factæ novæ Constitutiones. cuius nigrum agens de
solis Legibus testam. propter Rubricam accipi-
tur de omnibus.

Affine huic scriptitio legum terrori fertur
Draconis factum, leges suas sanguine scribentis,
vt Pluarchus narrat in vitâ Solonis; quamquam
hoc alij de eo iactatum velint, quòd omnes eius
leges pœnâ sanguinis & mortis essent obseruan-
dæ, vt Demades explicabat. At saltem sanguine
scribere non inauditum est iis qui meminerunt
dæmoni subarrhatam fidem dato sanguineo scri-
pto fuisse à quibusdam, quales non paucæ histo-
riæ circumferuntur. Et miles quidam apud Si-
lium Italicum lib. ix. clypeum suum ita sangui-
ne inscribit: —— *Fuge prælia Varro.*

Imò inter magicos ritus, auctore Suidâ, sangui-
nea scriptura est. Sunt hæc eius verba, voce *Θερ-
ταλὴ γυνή*: *Est Pytagus, ludicrum per speculum, huiusmo-
di: Lunâ plenâ si quis speculo sanguine quantum volue-
rit inscripserit, & obuerso lunæ speculo alium à tergo stan-
tem lunam intueri iusserit; is leget omnia scripta in spe-
culo, quasi in lunâ scripta essent.* Valere autem mili-
tum testamenta sanguine scripta in clypeis suis

aut vaginis, sanxit Constantinus Leg. Milites. xv. De testam. militar. lib. vi. C. titul. xxi. Fortasse etiam sanguine iussit Deus ab Angelis scribi Tau in frontibus seruandorum, Ezechielis cap. i x. sicut sanguine agnino iussit signari domos Iudeorum in Ægypto, Exodi cap. xii.

Sed ne quidquam de literarum materiâ prætermittam, non abs re fore existimo, indicare etiam quomodo subinde ex materiâ non liquidâ literæ sint fabricatæ. Igitur de buxo & ebore; diuus Hieronymus epist. ad Lætam, quæ est xv. libri i i. *Fiant ei literæ vel buxæ, vel eburnæ, & suis nominibus appellentur. Ludat in eis, vt & lusus ipse eruditio sit; & non solum ordinem teneat literarum, vt memoria nominum in canticum transeat; sed & ipse inter se crebro ordo turbetur; & mediis vltima, primis media misceantur, vt eas non sono tantum, sed & visu nouerit.* Et Quintilianus libro i, cap. i. *Ad discendum irritanda infantia gratiâ, eburnæ etiam literarum formas in ludum offerre, notum est.*

De ferro, Suetonius in Octau. cap. vii. *Nactus puerilem iconculam eius æream veterem, ferreis, ac ferè iam exolescentibus literis inscriptam.*

De argento. Cicero Verrin. vi. *Signum Apollinis pulcherrimum, cuius in femine literulis minutis argenteis nomen Myronis erat inscriptum.*

De auro. Macrobius lib. vlt. cap. v. *Cæsari Dictatori à Senatu decreti honores literis aureis in columnas argenteas inscripti. Quamquam & de auro fusili seu ductili non pauca etiam sunt vestigia; apud diuum Hieronymum in primis Prologo in Iob: *Habeant libros auro argentoque descriptos.* apud Sueton. cap. x. *Neronis: Carmina eius aureis literis scripta,**

Capi-

Capitolino Ioui dedicata. Apud Sidonium Apoll. li. i. epist. ad Sidonium Mont. *Dignum poema quod apicibus perennandum auratis.* In vitâ D. Nicolai, Constantinus Cæsar, Nicolao Euangelium aureis literis scriptum transmittit.

De bysso, eaque omnicolore, aliûsve generis licio, mentio est apud diuerfos. Martialis libro ix. epigram. xiv.

Quod Cytheræa suâ scribere gaudet acu.

Ausonius epigram. xcii.

Hermiones zona textum ἐλεγεῖον erat.

Qui legis hunc titulû, Paphie tibi mandat, ames me.

Exemploq; tuo neminem amare vetes.

item Epigr. xxxvii. ad Sabinam:

Versibus inscripsi quæ mea texta meis.

Boët. lib. i. De Consol. Philosoph. *Harum vestium in extremo margine π, in supremo verò ϑ, legebatur intextum.* Ovidius vi. Metamorphos. De Philomelâ quæ Terei corruptoris sui nomen (cùm ab eolingua sibi esset exsecta) liciis intexuit, misitque ad Progenem sororem. Plinius denique lib. xiiii. cap. x. versu vlt. *Nuper circa Babylonem in Euphrate nasci papyrum intellectum est, & eundem vsum habere charta; & tamen adhuc malunt Parthi vestibus literas intexere.*

Hic me conuiuæ vt hominem siccum non iniuriâ accusent, si de suo more taceam; faciunt hi enim literas etiam ex vino. ita Ovidius:

Blanditiasq; leues tenui prescribere vino,

Vt dominam in mensâ se legat esse tuam.

Tibul. Eleg. vi. lib. i.

Neu te decipiat nutu, digitove liquorem

Ne trahat, & mense ducat in orbe notas.

106 DE PRIMA SCRIBENDI ORIG.
idem Elegiâ x.

Vel mihi potanti possit sua dicere facta

Miles, & in mensâ pingere castra mero.

Vnde scire legem illam tulit Modimperator
mensæ Lipsianæ, lib. III. Antiquitarum:

Dicta, indicta; facta, infecta, vino inscribuntur.

Planè sicut Græcorum Patæmiâ dicitur, femi-
narum iuramenta esse vino inscribenda vel aque.
Athenæus lib. x.

Τὸν ὃ γυναικὸς ὄρκον εἰς αἶνον γράφω.

Inscribo vino si qua iurat femina.

quod perinde est ac si dicas cum Catullo:

— *Cupido mulier quod dicit amanti,*

In vento & rapidâ scribere oportet aquâ.

nam & Lucianus in Tyranno, Plato in Phædro,
Xenarchus in Pentathlo apud Athenæum lib. x.
utuntur hac formulâ prouerbiali: *Scribere in aquâ.*
De lacrymis autè quod Catullus dicit, hyperbo-
licum est:

Conscriptum lacrymis mittis epistolum.

C A P V T X I I I

De epistolis, & earum variis generibus.

EPISTOLÆ, ab ἐπισέλλω, mitto. vnde Latinis
æuo lapsante vocatæ *missæ* & *missiue*. Isidorus
lib. VI. cap. VIII. *Epistolam Græci vocant, quod inter-*
pretatur Latine missa. *Missiue* nomen apud Cassio-
dorum est. cuius loci me admonuit Amplissimus
Archiducum Consiliarius & Historiographus
Erycius Puteanus, cuius etiam libris aliquot in
hoc opusculo vsus sum.

Varia autem numerantur epistolarum nomina
à Car-